

Projekat su podržali Delegacija Evropske unije u Srbiji, u okviru programa „Podrška civilnom društvu 2015“, Fondacija za otvoreno društvo i Ministarstvo kulture i informisanja RS. Stavovi izrečeni u dokumentu predstavljaju stavove autora i ne oslikavaju stavove EU niti drugih donatora.

MANJINSKI MEDIJI I NACIONALNI SAVETI NACIONALNIH MANJINA KAO (POSREDNI) OSNIVAČI MANJINSKIH MEDIJA – NEMARNI ČUVARI JAVNOG NOVCA

DECEMBAR 2019.

**KAŽI
TRAŽI!** ŠTA
TE
ZANIMA

Inicijativa za poboljšanje
medijskog sadržaja
plaćenog novcem građana

Ovaj dokument nastao je u okviru projekta Javni novac za javni interes*, koji predstavlja inicijativu tri organizacije (BIRN, NUNS i Slavko Ćuruvija fondacija) za poboljšanje medijskih sadržaja plaćenih novcem građana, zakonskih regulativa i procedura koje uređuju ovu oblast, na nacionalnom i lokalnom nivou. Projekat se bavi transparentnošću državnog finansiranja medija, a ovaj dokument specifično analizom transparentnosti budžetskog finansiranja medija na manjinskim jezicima. Urednica dokumenta je Tanja Jakobi, direktorka Centra za javne politike iz Beograda, a autor Slaviša Milanov iz udruženja Emblema. U izradi dokumenta je učestvovao i stručni konsultant Nedim Sejdinović.

Република Србија
Министарство културе
и информисања

Projekat su podržali Delegacija Evropske unije u Srbiji, u okviru programa „Podrška civilnom društvu 2015“ i Ministarstvo kulture i informisanja RS. Stavovi izrečeni u dokumentu predstavljaju stavove autora i ne oslikavaju stavove EU niti drugih donatora.

* <https://kazitrazi.rs/o-projektu/>

REZIME

Mediji čiji su (posredno) osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina obavljaju ulogu svojevrsnih manjinskih javnih servisa i kao takvi predstavljaju jedan od tri temeljna stuba sistema informisanja na jezicima nacionalnih manjina u Srbiji. Ipak, u dosadašnjim izmenama zakonskog okvira, uključujući tu i nedavno usvojeni Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, propuštene su brojne prilike da se predvide jasni mehanizmi stabilnog, adekvatnog i nediskriminatornog finansiranja ovih medija. Takođe, za sada je izostala volja zakonodavca i zainteresovanih strana, pre svega nekih nacionalnih saveta i njihovih matičnih država, da se obezbede mehanizmi zaštite uređivačke politike ovih medija od uticaja osnivača po zakonskom modelu koji važi za javne medijske servise. U predlogu javne politike koje je pred vama ukazujemo na još jedan problem – zanemarivanje obaveza koje po zakonu nacionalni saveti kao (posredni) osnivači medija i ovi mediji imaju jedni prema drugima i prema nadležnim organima i naposljetku i građanima kada je u pitanju transparentno izveštavanje o finansiranju medija iz sredstava nacionalnih saveta. Na kraju teksta dajemo širu listu preporuka za uređenje pitanja funkcionisanja medija na manjinskim jezicima i posebno medija čiji su (posredni) osnivači nacionalni saveti. Nastavak rada na novoj Strategiji razvoja javnog informisanja u Republici Srbiji predstavlja novu priliku da se neki od uočenih nedostataka isprave.

KONTEKST

Javno informisanje na manjinskim jezicima nije samo medijsko već i izuzetno važno političko, društveno i kulturno pitanje. Prava manjinskih nacionalnih zajednica definisana su Ustavom Srbije, nizom zakona i podzakonskih akata, ali su zasnovana i na obavezujućim međunarodnim aktima. U procesu pristupanja Evropskoj uniji, Srbija je u oblasti ostvarivanja prava nacionalnih manjina preuzela čitav niz obaveza, koje su formulisane u Poglavlju 23. U okviru Poglavlja izrađen i poseban [Akcioni plan za ostvarivanje prava nacionalnih manjina](#) u kojem postoji zaseban odeljak koji se odnosi na slobodu izražavanja i medije na jezicima nacionalnih manjina a u kojem je glavni akcenat stavljen na pravo na informisanje i finansijsku održivost medija na jezicima nacionalnih manjina. Eksperti, međutim, već duži niz godina upozoravaju da je propuštena prilika da se u mnogo većoj meri posveti pažnja slobodi izražavanja na jezicima nacionalnih manjina, kvalitetu medija i medijskih sadržaja, medijskom pluralizmu na jezicima nacionalnih manjina, kao i obavezama nacionalnih saveta u oblasti ostvarivanja prava na istinito, blagovremeno, verodostojno i potpuno informisanje građana¹.

Prava manjina podrazumevaju pravo na informisanje na maternjem jeziku, slobodu izražavanja na manjinskim jezicima, adekvatno finansiranje medijskih sadržaja na manjinskim jezicima, poštovanje vrednosti multikulturalnog i interkulturalnog društva i političkog i medijskog pluralizma².

Prema važećim zakonima, informisanje na jezicima nacionalnih manjina u Srbiji ima tri stuba. Prvi stub predstavljaju javni medijski servisi (RTS i RTV), drugi su mediji kojima su osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina (posredno, preko ustanova, privrednih društava ili udruženja koje osnivaju radi ostvarivanja prava na javno informisanje na jeziku nacionalne manjine), a treći su privatni mediji (među njima i mediji civilnog društva, kao i mediji koji su do trenutka privatizacije bili javna preduzeća. U svakom od navedenih modela, evidentirani su problemi i u oblasti prava (finansiranjem, između ostalog) i u vezi sa odgovornošću, medijskim pluralizmom, tačnim i objektivnim informisanjem, nezavisnom uređivačkom politikom i transparentnošću rada, za šta su odgovorna neadekvatna zakonska i podzakonska rešenja, ali i nedostatak samoregulatornih mehanizama.

U prvoj Medijskoj strategiji za period od 2011. do 2016. godine pitanju informisanja na jezicima nacionalnih manjina nije posvećena adekvatna pažnja³. Tokom javne rasprave govorilo se uglavnom o konceptu prava manjina na informisanje na svom jeziku, sa posebnim osvrtom na finansiranje, dok su pitanja u vezi sa ostvarivanjem medijskih sloboda, medijskog pluralizma i mehanizama za razvoj i zaštitu medijskog profesionalizma i nezavisne

¹ Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV), „Informisanje na jezicima nacionalnih manjina – na sporednom koleseku“, Novi Sad, oktobar 2017.

² Ibid.

³ Ibid.

uređivačke politike ovih medija, ali i transparentnost rada, ostala u drugom planu. Može se reći da je kroz proces sprovođenja medijskih zakona iz 2014. godine, koji pate od istih nedostataka kao i strateški dokument, omogućen snažan politički uticaj na medije kojima su nacionalni saveti nacionalnih manjina (posredno) osnivači, a da su drugi mediji (oni kojima nacionalni saveti nisu osnivači – ne odnosi se na javne servise) dovedeni u veoma nepovoljnu poziciju. Kao rezultat nedovoljno dobro osmišljene privatizacije i nedovoljno dobro definisanog mehanizma sufinansiranja informisanja na jezicima nacionalnih manjina, ovi mediji su se, uglavnom, našli na ivici opstanka.⁴ Na taj način je ugrožen medijski pluralizam na jezicima manjina, a u posebno nepovoljnu poziciju došli su višejezični mediji: naime, pokazalo da tokom procesa privatizacije nisu obezbeđeni adekvatni mehanizmi koji bi štitili informisanje na jezicima nacionalnih manjina u onim medijima koji su bili predmet privatizacije.

Usvajanje nove Strategije prilika je da se ovi propusti isprave, ali do trenutka pisanja ovog izveštaja još uvek nije izvesno da li će ona biti i iskorišćena. Naime, upravo je u sferi informisanja na jezicima nacionalnih manjina došlo do „nesporazuma“ između, sa jedne strane, predstavnika Vlade Srbije i nacionalnih saveta, a sa druge, novinarskih i medijskih udruženja koji su učestvovali u izradi ovog dokumenta. Ispostavilo se da su mehanizmi predviđeni za razvoj javnog informisanja na jezicima nacionalnih manjina, posebno oni koji su obezbeđivali medijski pluralizam i zaštitu uređivačke politike medija kojima su (posredno) osnivači nacionalni saveti, u jednom trenutku bili neprihvatljivi za Vladu Srbije, te su oni uklonjeni iz teksta dokumenta bez znanja predstavnika Radne grupe za izradu medijske strategije. Nakon protesta novinarskih i medijskih udruženja⁵, ali i međunarodnih organizacija, Radna grupa je ponovo okupljena i u ovom trenutku ti mehanizmi (odnose se na smanjenje uticaja nacionalnih saveta na medije kojima su, posredno, osnivači) su ponovo pronašli svoje mesto u dokumentu. Preostaje da se vidi da li će se oni nalaziti i u konačnoj verziji dokumenta, kojeg bi uskoro trebalo da usvoji Vlada Srbije. Treba reći da su protiv preciznog zakonskog regulisanja odnosa nacionalnih saveta nacionalnih manjina i medija kojima su (posredno) osnivači – i politički predstavnici nacionalnih manjina, ali i pojedine matične zemlje nacionalnih manjina. Sa druge strane, pritisci na uređivačku politiku ovih medija veoma su česti. Poslednji u nizu takvih primera je pritisak na redakciju Hlas ljudi slovačke nacionalne manjine.⁶

U javnoj raspravi u kojoj su učestvovali predstavnici Medijskog odeljenja Misije OEBS-a u Srbiji, opštine Dimitrovgrad, Ministarstva kulture i informisanja, novinarskih i medijskih udruženja, kao i zainteresovani građani⁷ posebno je naglašeno da je propuštena prilika da se kroz proces promene Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina predvide jasni mehanizmi stabilnog, adekvatnog i nediskriminatornog finansiranja medija kojima su

⁴ Ibid.

⁵ <http://www.nuns.rs/info/statements/43113/medijska-koalicija-neprihvatljive-izmene-nacrta-medijske-strategije-.html>

⁶ <http://www.uns.org.rs/saopstenja/84257/uns-slovacki-nacionalni-savet-da-se-ne-mesa-u-uredjivanje-hlasa-ljudu.html>

⁷ Okrugli sto “Javno informisanje na bugarskom jeziku”, 5. jun 2019. <https://far.rs/sr/2019/07/05/zakljucci-sa-okruglog-stola-javno-informisanje-na-bugarskom-jeziku/>

(posredno) osnivači nacionalni saveti, a koji su izuzeti iz opštih pravila koji važe za druge medije u skladu sa Zakonom o javnom informisanju i medijima. S obzirom na činjenicu da su mediji nacionalnih saveta stavljeni u poziciju svojevrsnih manjinskih javnih servisa, propuštena je prilika i da se izmenama ovog zakona obezbede i mehanizmi zaštite uređivačke politike od uticaja osnivača a po logici koju zakonsko definisanje javnih medijskih servisa nalaže. Takođe je propuštena prilika da se preciznije definišu obaveze manjinskih nacionalnih saveta u odnosu na medije kojima nisu (posredno) osnivači. Ostaje da se vidi da li će nova Strategija razvoja javnog informisanja u Republici Srbiji i novi zakoni, odnosno izmene i dopune zakona koje će iz nje uslediti – otkloniti ove nedostatke.

Ovo istraživanje osvetljava pitanje nivoa transparentnosti rada nacionalnih saveta u oblasti finansiranja medija kojima su (posredno) osnivači ili ih finansiraju iz sopstvenih sredstava, kao i transparentnost rada i odgovornosti ovih medija prema osnivačima, i kao takvo predstavlja doprinos naporima da se na temeljan način uredi pitanje preciznog zakonskog regulisanja odnosa nacionalnih saveta nacionalnih manjina i medija kojima su oni (posredno) osnivači.

PRAVNI OKVIR

Na osnovu Zakona o javnom informisanju i medijima (ZIJM)⁸ iz 2014. godine nacionalnim savetima nacionalnih manjina omogućeno je da osnivaju ustanove i privredna društva radi ostvarivanja prava na javno informisanje na jeziku nacionalne manjine, odnosno fondacije radi ostvarivanja opštekorisnog cilja unapređenja javnog informisanja na jeziku nacionalne manjine, a u skladu sa zakonom. Na taj način, mediji na jezicima manjina izuzeti su od pravila da država, na bilo kom nivou, ne može biti – ni posredno ni neposredno – osnivač medija. Osim toga, na medije kojima su (posredno) osnivači nacionalni saveti ne odnosi se odredba zabrane finansiranja iz javnih prihoda (osim kroz proces konkursnog sufinansiranja). U članu 143 ZIJM navodi se da se finansiranje medija čiji su osnivači nacionalni saveti uređuje posebnim zakonom kojim se reguliše položaj nacionalnih saveta nacionalnih manjina.

Prema ovom zakonu, direktora ustanove ili privrednog društva odnosno upravitelja fondacije, kao i odgovornog urednika medija kojima je (posredno) osnivač nacionalni savet nacionalnih manjina – imenuje i razrešava organ upravljanja, na period od četiri godine, a na osnovu sprovedenog javnog konkursa. Dve trećine članova organa upravljanja ustanove, privrednog društva, odnosno fondacije koji su osnivači medija, po ovom zakonu, čine nezavisni članovi. Zakon definiše da pod nezavisnim članovima podrazumeva lica koja najmanje tri godine pre imenovanja za člana upravnog odbora izdavača nisu bili funkcioneri u smislu propisa kojima se reguliše sprečavanje sukoba interesa prilikom vršenja javne funkcije.

U članu 13 ZIJM se navodi da – zarad omogućavanja ostvarivanja prava nacionalnih manjina na informisanje na sopstvenom jeziku i negovanje sopstvene kulture i identiteta – Republika Srbija, autonomna pokrajina, odnosno jedinice lokalne samouprave obezbeđuju deo sredstava, putem sufinansiranja ili na drugi način, za rad medija koji izveštavaju na manjinskim jezicima. Manjinsko informisanje se našlo i u zakonskoj definiciji javnog interesa u sferi javnog informisanja, i to u dve tačke. (Inače, prema ZIJM se putem konkursnog sufinansiranja finansira upravo ostvarenje javnog interesa u medijima.) Pod javnim interesom se podrazumeva istinito, nepristrasno, pravovremeno i potpuno informisanje na maternjem jeziku građana Republike Srbije pripadnika nacionalnih manjina, kao i očuvanje kulturnog identiteta srpskog naroda i nacionalnih manjina koje žive na teritoriji Republike Srbije.

Na osnovu Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina⁹ nacionalni saveti su organizacije kojima se poveravaju određena javna ovlašćenja da učestvuje u odlučivanju ili da samostalno odlučuje o pojedinim pitanjima

⁸ Zakon o javnom informisanju i medijima (Službeni glasnik RS, br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016 Član 16. stav 1. tačka 3.)

⁹ Zakon o nacionalnim savetima nacionalnih manjina (Službeni glasnik RS, br. 72/2009, 20/20114- odluka US 55/2014 i 47/2018)

iz oblasti kulture, obrazovanja, obaveštavanja i službene upotrebe jezika i pisma. Pod obaveštavanjem se zapravo podrazumeva javno informisanje na manjinskim jezicima. Po ovom zakonu, a u skladu sa ZJIM, nacionalnim savetima je omogućeno da osnivaju ustanove i privredna društva radi ostvarivanja prava na javno informisanje na jeziku manjine, odnosno fondacije radi ostvarivanja opštekorisnog cilja unapređenja javnog informisanja na jeziku nacionalne manjine, u skladu sa zakonom.

Članom 116. stav 1. ovog zakona predviđeno je da se finansiranje rada ustanova i drugih organizacija čija su osnivačka prava, delimično ili u celini, preneti na nacionalne savete vrši iz istih izvora i na osnovu istih normativa iz kojih su te ustanove ili organizacije finansirane pre prenošenja osnivačkih prava na nacionalne savete. Zakon se poziva na ugovor o prenosu osnivačkih prava na nacionalne savete kojim se uređuju finansijske obaveze prethodnog osnivača. Ova odredba se pre svega odnosi na ugovor o prenosu osnivačkih prava medija na jezicima manjina sklopljen između Skupštine Vojvodine (prethodni osnivač) i nacionalnih saveta nacionalnih manjina 2003. godine. Naime, prilikom prenosa osnivačkih prava na nacionalne savete manjina, Skupština Vojvodine je garantovala buduće finansiranje manjinskih medija na najmanje istom nivou kao u tom trenutku. U ovom članu se navodi da nacionalni saveti mogu obezbediti dopunska sredstva za rad i delatnost ustanova i drugih organizacija čija osnivačka prava su preneti na nacionalni savet.

Prema ovom zakonu, nacionalni saveti imaju pravo, ali ne i obavezu da finansiraju i medije kojima nisu (posredno) osnivači, kao i njihove medijske sadržaje. Članom 113. stav 2. tačka 1. predviđeno je da nacionalni saveti finansiraju ili sufinansiraju programe i projekte u oblasti obaveštavanja iz sredstava redovne delatnosti.

Uglavnom, postojeća regulativa suštinski ostavlja ogroman prazan prostor u definisanju prava, položaja i obaveza medija kojima su (posredno) osnivači nacionalni saveti, kao i samih nacionalnih saveta. Ne postoje razrađeni mehanizmi stabilnog, kontinuiranog, transparentnog i predvidljivog finansiranja manjinskih medija, a takođe se ne predviđaju ni mehanizmi zaštite nezavisnosti uređivačke politike medija kojima su nacionalni saveti (posredno) osnivači, a kamoli da postoje mehanizmi koji garantuju medijski pluralizam u oblasti manjinskog informisanja. Uprkos odredbi ZJIM iz 2014. godine, koja navodi da će se finansiranje medija čiji su osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina urediti „posebnim zakonom kojim se reguliše položaj nacionalnih saveta nacionalnih manjina“, jasno je da je prilikom izmena i dopuna Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina propušteno da se to uradi. Definisane su, naime, jedino odredbe vezane za finansiranje ukupne delatnosti nacionalnih saveta, a u nedostatku jasnijih pravnih normi i izričitijih definicija jasno je da ovaj zakon nije valjano odgovorio ni na prelaznu odredbu ZJIM ni na očekivanja medijskih eksperata da se ova oblast konačno uredi.

Stvari još gore stoje po pitanju odgovornosti subjekata manjinske medijske scene. Zakonski tekst o manjinskim nacionalnim savetima odredbama o

njihovim osnivačkim pravima u oblasti obaveštavanja niti jednom rečju ne pominje i principe njihove odgovornosti na ovom polju. Uprkos tome što iskustvo i svedočenja dokazuju da je posebno velik problem sa medijima u kojima nacionalni saveti (makar i posredno) imaju ulogu osnivača vezan za pitanje uređivačke autonomije tih medija i uticaja manjinskih nacionalnih saveta, odnosno političkih stranaka koje imaju dominantnu ulogu u okviru nacionalnih saveta, na uređivačku politiku tih medija.¹⁰

¹⁰ Žužana Serenčeš: Manjinsko informisanje u „niskom letu“, Nezavisno društvo novinara Vojvodine, Novi Sad, 2018.

METODOLOGIJA

Na adrese 23 nacionalna saveta nacionalnih manjina ([adresar Nacionalnih saveta](#))¹¹ poslani su zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja u kojima su tražene sledeće informacije:

1. Svi finansijski i narativni izveštaji za 2018. godinu koje su nacionalnim savetima podneli mediji kojima su oni (posredno) osnivači.
2. Svi finansijski i narativni izveštaji za 2018. godinu koji su nacionalni saveti podneli nadležnom Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave.

Finansijski i narativni izveštaji medija kojima su osnivači (posredno) nacionalni saveti, kao i finansijski i narativni izveštaji koje su nacionalni saveti podneli Ministarstvu državne uprave i lokalne samouprave zahtevani su jer sadrže podatke o finansiranju medija.

I pored ponovljenih zahteva, odgovore je od 23 nacionalna saveta nacionalnih manjina poslalo samo 13 (59.09%), dok je kompletnu traženu dokumentaciju dostavilo samo tri nacionalna saveta, i to hrvatski, slovački i rusinski. Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine dostavio je dokumentaciju za tri medija kojima je osnivač, i to na mađarskom jeziku, dok nas je za finansijski i narativni izveštaj uputio na sajt¹² saveta. Četiri nacionalna saveta (18,08%) (bugarski, češki, crnogorski i makedonski) dostavili su finansijske izveštaje za 2018. godinu, ali ne i izveštaje medija. Dva nacionalna saveta (Aškalije i Egipćani) nisu dostavili izveštaje zbog „nedovršene primopredaje sa prethodnim rukovodstvima“, dok je Nacionalni savet nemačke nacionalne manjine pozvao na direktan uvid, jer je dokumentacija „veoma obimna“ i nemaju kapacitete da postupe po zahtevu. Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine dopisom nas je uputio da se potrebne informacije nalaze na [sajtu](#)¹³. Na sajtu saveta, međutim, nalaze se samo finansijski, odnosno statistički izveštaji, ali bez finansijskih i narativnih izveštaja za medije. Odgovore nije dostavilo deset nacionalnih saveta nacionalnih manjina: albanski, bošnjački, grčki, poljski, romski, rumunski, slovenački, ukrajinski, vlaški, kao ni Savez jevrejskih opština.

Uzorkom su u analizi obuhvaćeni oni nacionalni saveti koji su (posredno) osnivači medija (7)¹⁴ i nacionalni saveti koji su se (i) na drugi način starali o finansiranju medija, odnosno javnom informisanju (3).¹⁵

Četiri nacionalna saveta koji su dostavili finansijske i narativne izveštaje izdavača medija za 2018. godinu – osnivači su šest pravnih lica u okviru kojih posluje 18 medija.

¹¹ <https://www.ljudskaprava.gov.rs/sr/nacionalne-manjine/nacionalni-saveti>

¹² http://www.mnt.org.rs/sites/default/files/attachments/teljес_4mnt_srb_cyr_01.pdf

¹³ <http://www.bunjevci.net/>

¹⁴ Sedam nacionalnih saveta nacionalnih manjina su (posredno) osnivači medija: bugarski, bunjevački, hrvatski, mađarski, makedonski, rusinski i slovački.

¹⁵ Tri nacionalna saveta starala su se o informisanju i na drugi način: bugarski, mađarski i slovački.

Nacionalni savet hrvatske nacionalne manjine je osnivač Novinsko-izdavačke ustanove „Hrvatska riječ“, koja je izdavač tri medija – nedeljnika „Hrvatska riječ“ i dva njegova podliska: omladinskog mesečnika „Kužiš?!“ i magazina namenjenog deci pod imenom „Hrcko“.

Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine osnivač je sledećih preduzeća i fondacije:

1. DOO za novinsko-izdavačku delatnost „Hét Nap“, u okviru kojeg izlazi istoimeni nedeljnik;
2. Novinsko-izdavačko preduzeće „Magyar Szó“, koji je izdavač četiri medija: dnevnih novina „Magyar Szó“, nedeljnika „Jó Pajtás“ i „Képes Ifjúság“ i dvonedeljnika „Mézeskalács“;
3. Fondacija „Panonija“ (suosnivač), u okviru koje posluju Pannon Rádió 91,5 i TV Panon.

Nacionalni savet rusinske nacionalne manjine osnivač je Novinsko-izdavačke ustanove „Ruske slovo“, koje je izdavač pet medija: nedeljnika „Ruske slovo“, dvonedeljnika „Zaradka“ i „Mak“, višemesečnik „Ruski hristijanski kalendar“, kao i internet-izdanja „Ruthenpress“.

Nacionalni savet slovačke nacionalne manjine osnivač je Novinsko-izdavačke ustanove „Hlas ľudu“, u okviru koje rade tri registrovana medija: nedeljnik „Hlas ľudu“ i mesečnici „Vzlet“ i „Zornička“.

NALAZI

Samo iz nekoliko pristiglih izveštaja moguće je dobiti jasniju sliku o tome kako mediji kojima su (posredno) osnivači nacionalni saveti troše novac poreskih obveznika, ali ni tu nije moguće doći do preciznih i kompletnih podataka, s obzirom na različite izvore finansiranja i neodgovarajuću metodologiju izveštavanja i samih osnivača medija i nacionalnih saveta. Naime, mediji nacionalnih saveta, kao i sami nacionalni saveti finansiraju se iz republičkog budžeta, budžeta AP Vojvodine, kao i iz budžeta lokalnih samouprava, a pored toga finansije neretko pristižu i iz matičnih zemalja.

Dostupnost izveštaja

Četiri nacionalna saveta prosledila su izveštaje za 2018. godinu onih ustanova/fondacije kojima su oni osnivači, a koji su izdavači medija – i to hrvatski, mađarski, rusinski i slovački. Nacionalni savet bugarske nacionalne manjine ove izveštaje nije dostavio uz obrazloženje da je „u toku postupak njihovog usvajanja od strane upravnih odbora tih ustanova“ i uputio nas na traženje tih informacija od samih ustanova. Nacionalni savet makedonske nacionalne manjine je zbog obimnosti pozvao na uvid u dokumentaciju, a Nacionalni savet bunjevačke manjine uputio nas je na sajt gde se ne mogu videti traženi izveštaji, osim onih finansijsko-statističkih.

Inače, na osnovu Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina (član 8a) saveti su u obavezi da obezbede javnost rada. Oni su dužni da objavljuju sve odluke i akte u roku od 10 dana od stupanja na snagu na svojoj internet stranici koja se vodi dvojezično na srpskom jeziku i jeziku nacionalne manjine, ili na drugi način određen statutom. Tokom ovog istraživanja konstatovali smo da se većina nacionalnih saveta ne pridržava ove zakonske odredbe.

Kvalitet izveštaja

Izveštaji koje su dostavili nacionalni saveti razlikuju se po sadržini, obimu i kvalitetu. Ipak, ubedljivo najveći deo izveštaja je – sa stanovišta transparentnosti rada medija kojima su nacionalni saveti (posredno) osnivači, kao i transparentnosti utroška novca dobijenog od građana – potpuno nečitak. Izveštaji uglavnom sadrže statističke podatke bez narativnih izveštaja i preciznijeg opisa utroška, kao i bez prateće dokumentacije koja će specifikovati te utroške. Osim toga, izveštaji koji nacionalni saveti dostavljaju Ministarstvu za državnu upravu i lokalnu samoupravu, preciznije Kancelariji za ljudska i manjinska prava, odnose se samo na sredstva dobijena od Republike.

Izveštaj Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine je najdetaljniji. On sadrži precizno prikazane finansijske prihode i rashode na srpskom jeziku i objavljen je na sajtu nacionalnog saveta. Izveštaj Nacionalnog saveta rusinske nacionalne manjine takođe se može naći na sajtu gde se objavljuju svi dokumenti¹⁶ (odluke i rešenja) na srpskom jeziku, kao i detaljno obrazloženi finansijski izveštaji.

¹⁶ <http://rusini.rs/sr-odluke/>

Uvidom u sajtove nacionalnih saveta došli smo do zaključka da samo šest njih objavljuje većinu dokumenata ili sve dokumente na svojim portalima: u pitanju su crnogorski, mađarski, makedonski, nemački, rusinski i slovački savet. Možemo navesti kao primer dobre prakse to što Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine na svom sajtu objavljuje održane sastanke nacionalnog saveta u video-formi¹⁷, ali se sa druge strane na njihovom sajtu ne može pronaći kompletna dokumentacija, osim finansijsko-statističkih podataka. Ostali sajtovi ne sadrže potrebne dokumente, čime se značajno umanjuje transparentnost njihovog rada.

Podaci prema izveštajima nacionalnih saveta

Prema podacima do kojih smo došli, **Nacionalni savet bugarske nacionalne manjine** finansirao je svoju Ustanovu za novinsko-izdavačku delatnost „Novo bratstvo“ sa 2.603.499 dinara, dok je za druge delatnosti informisanja („obaveštavanje“) utrošeno 271.486 dinara, među koje spadaju i troškovi sufinansiranja projekta Udruženja građana Emblema, te troškovi upravnog odbora ustanove „Novo bratstvo“. Prihodi ovog nacionalnog saveta iz Budžeta Republike Srbije iznose 8.112.432 dinara, dok su poslovni rashodi nacionalnog saveta iznosili bezmalo dvostruko više – 15.288.000 dinara. Nismo uspeli da dođemo do informacije iz kojih drugih izvora je savet ostvario prihode, ali pretpostavljamo da su u pitanju sredstva iz budžeta lokalnih samouprava.

Iz dostavljenih ili dostupnih podataka jasno je da je **Nacionalni savet bunjevačke nacionalne manjine** ostvario prihode iz budžeta Republike Srbije u iznosu od 7.141.540 dinara i iz budžeta AP Vojvodine (Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine u iznosu od 2.480.612 dinara). Sredstva za unapređenje sistema javnog informisanja iznosila su 691.320 dinara, i ona su opredeljena za Novinsko-informativnu ustanovu „Bunjevački informativni centar“, odnosno za izdavanje „Bunjevačkih novina“ i dečijeg lista „Tandrčak“, kao i za „unapređenje informisanja putem elektronskih medija“.

Nacionalni savet češke nacionalne manjine imao je tokom 2018. godine ukupan budžet u iznosu od 5.980.530 dinara, i to: iz budžeta Republike Srbije – 4.037.172, iz pokrajinskog budžeta (AP Vojvodina – Pokrajinski sekretarijat za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne zajednice) 1.800.932 dinara, i od Ministarstva inostranih poslova Republike Češke – 142.426 dinara. Ukupno utrošena sredstva za oblast informisanja iznosila su 320.000 dinara, i to – kako se navodi u godišnjem izveštaju Odbora za obaveštavanje u 2018. godini – na ime radio-emisije na češkom jeziku emitovanoj na lokalnoj radio stanici, sednice Odbora za obaveštavanje, praćenje sednica Saveta, putne troškove, internet, domene Nacionalnog saveta i hosting za sajtove. U izveštaju se navodi da je neiskorišćeni deo sredstava prebačen, kao i ranijih godina, na druge odbore i u druge svrhe.

Nacionalni savet crnogorske nacionalne manjine ostvario je prihod iz budžeta R. Srbije 7.290.335 dinara, a za oblast javnog informisanja nije izdvajao sredstava.

¹⁷ <http://www.bunjevci.net/nacionalni-savit/video-zapisnik>

Nacionalni savet hrvatske nacionalne manjine ostvario je prihode u iznosu od 50.804.097 dinara, dok su ukupni rashodi iznosili 49.581.187 dinara. Za oblast informisanja (obaveštavanja) izdvojeno je 897.988 na ime podrške radu elektronskim medijima i emisijama na hrvatskom jeziku, troškova funkcionisanja multimedijalnog servera, osvežavanja sadržaja na FB stranici i internet portalu HNV, podršku štampanim medijima na hrvatskom jeziku, itd.

Nacionalni savet mađarske nacionalne manjine ostvario je ukupan prihod od 813.862.130 u 2018. godini. Dotacije inostranih zemalja iznosile su 514.709.219 dinara, iz budžeta R. Srbije 59.438.983 dinara, AP Vojvodine 24.818.127 dinara i lokalnih samouprava – 6.700.000 dinara. Za javno informisanje izdvojeno je 9.021.372 dinara. Za konkurs podrške projekata lokalnih medija utrošeno je 1.000.000 dinara, podrška radu civilnih udruženja u oblasti medija 310.000 dinara, podrška izdavanju vojvođanskih časopisa 1.000.000 dinara, Fondaciji Panon (dotacija AP Vojvodina) – 4.831.000 dinara. Mađar Sou i Het Napu nacionalni savet je opredelio po 1.000.000 dinara.

Nacionalni savet makedonske nacionalne manjine ostvario je prihod od 9.546.940 dinara. Dotacije iz budžeta R. Srbije iznosile su 6.952.728 dinara, AP Vojvodine 2.456.220 dinara i, na ime projekata, 120.000 dinara. Za oblast obaveštavanja nisu izdvajana sredstva.

Nacionalni savet slovačke nacionalne manjine ostvario je prihod iz budžeta R. Srbije 17.778.529 dinara, a za oblast obaveštavanja izdvojeno je 2.036.269 na ime zarada, autorskih honorara, i podrške lokalnim medijima i produkcijama.

Treba istaći da veći deo novca potrebnih za funkcionisanje mediji nacionalnih saveta na području Vojvodine, odnosno njihovi osnivači, dobijaju direktno iz budžeta AP Vojvodine, dok se novac koji se opredeljuje za medije nacionalnih saveta sa teritorije centralne Srbije iz republičke Kancelarije za ljudska i manjinska prava – sliva u medije uz posredovanje nacionalnih saveta. Osnivači medija sa područja AP Vojvodine svoje izveštaje direktno šalju Pokrajinskom sekretarijatu za kulturu, javno informisanje i odnose sa verskim zajednicama. Iako ovi izveštaji nisu bili predmet ovog istraživanja, treba reći da drugi istraživači do njih nisu uspeali da dođu čak ni pozivanjem na Zakon o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja.

Prema grubim podacima do kojih je došlo Nezavisno društvo novinara Vojvodine, Republika Srbija iz svog budžeta za finansijsku podršku manjinskog informisanja izdvaja oko 65 miliona dinara, dok se izdvajanja AP Vojvodine u ovoj oblasti kreće i do 300 miliona dinara, što može da ukaže na to da su mediji nacionalnih saveta na teritoriji pokrajine – povlašćeni.¹⁸

Novinsko izdavačka ustanova „Hrvatska riječ“

Na osnovu finansijskog i narativnog izveštaja za 2018. godinu, koji je Novinsko-izdavačka ustanova „Hrvatska riječ“ podnela Nacionalnom savetu hrvatske nacionalne manjine, navodi se da su ukupni prihodi za tu godinu iznosili

¹⁸ Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV), „Informisanje na jezicima nacionalnih manjina – na sporednom koleseku“, Novi Sad, oktobar 2017.

32.303.000 dinara, dok su rashodi – 34.390.000 dinara. Najveći deo sredstava u prihodnom delu su subvencije Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, javno informisanje i odnose sa verskim zajednicama, a ostalo su sopstveni prihodi i prihodi sa konkursa. Novinsko-izdavačka ustanova „Hrvatska riječ“ je izdavač tri medija, nedeljnik „Hrvatska riječ“ i dva omladinska mesečnika Kužiš?! i Hrcko.

Sredstva u iznosu od je 25.230.000 dinara iskorišćena su za isplatu zarada (17.205.000 dinara za 15 zaposlenih sa prosečnom zaradom od 53.000 dinara), naknade za ugovore o delu (626.000 dinara), autorske ugovore (5.712.000 dinara), naknade za članove upravnog i nadzornog odbora (161.000 dinara) i ostale lični rashode i naknade (1.526.000 dinara). Troškovi u iznosu od 2.023.000 dinara odnose se na proizvodne usluge, dok su nematerijalni troškovi iznosili 1.351.000 dinara, a troškovi amortizacije – 228.000 dinara. U ustanovi je zaposleno 15 osoba, a angažovano je 50 spoljnih saradnika iz Vojvodine i nekoliko iz Hrvatske, navodi se u izveštaju.

Problemi ove ustanove su – navodi se u izveštaju – veoma loše stanje iznajmljenih prostorija, nemogućnost ulaganja, relativno visoka remitenda, visoki troškovi dostave pretplatnicima i visok rabat distribucijskim kućama.

Novinsko-izdavačka ustanova „Ruske slovo“

Na osnovu finansijskog i narativnog izveštaja za 2018. godinu, koji je Novinsko-izdavačka ustanova „Ruske slovo“ podnela Nacionalnom savetu rusinske nacionalne manjine, navodi se da su ukupni prihodi iznosili 39.058.000 dinara, dok su rashodi bili 39.055.000 din. Najveći deo sredstava u prihodnom delu su subvencije Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, javno informisanje i odnose sa verskim zajednicama (u iznosu od 32.640.000 dinara), a ostalo su sopstveni prihodi i prihodi sa konkursa. Novinsko izdavačka ustanova „Ruske slovo“ je izdavač pet medija, nedeljnik „Ruske slovo“ (52 broja, 40 strana, tiraž 2.000 po broju) mesečnici „Zaradka“ (12 broja, 25 strana, tiraž 800 po broju) i „Mak“ (12 broja, 24 strana, tiraž 400 po broju), višemesečnik „Ruski hristijanski kalendar“ i internet izdanje „Ruthenpress“ (3.189 posta, 182.428 poseta).

Sredstva u iznosu od je 27.277.000 dinara iskorišćena su za isplatu zarada (22.628.000 dinara za 26 zaposlenih sa prosečnom zaradom od 42.000 dinara), naknade za ugovore o delu (432.000 dinara, uključujući i distribuciju novina i časopisa), autorske ugovore (1.100.000 dinara), privremene i povremene poslove (1.414.000 dinara), naknade za članove upravnog i nadzornog odbora (219.000 dinara), isplatu jubilarnih nagrada (380.000 dinara) i otpremnina (152.000). Troškovi u iznosu od 6.704.000 odnose se na štamparske usluge, ekspedicije lista, transportne usluge i troškove zakupa poslovnih prostorija. Sredstva u iznosu od 1.851.000 dinara su nematerijalni troškovi, navodi se u izveštaju.

Novinsko izdavačka ustanova „Hlas ljudu“

Na osnovu finansijskog i narativnog izveštaja za 2018. godinu, koji je Novinsko izdavačka ustanove „Hlas ljudu“ podnela Nacionalnom savetu slovačke

nacionalne manjine, navodi se da su ukupni prihodi iznosili 46.468.000 dinara dok su rashodi iznosili 46.091.000 din. Najveći deo sredstava u prihodnom delu su subvencije Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, javno informisanje i odnose sa verskim zajednicama u iznosu od 35.626.000 dinara, a ostalo su sopstveni prihodi. Novinsko izdavačke ustanove „Hlas ljudu“ je izdavač tri medija, nedeljnika „Hlas ljudu“ i mesečnika „Vzlet“ i „Zornička“.

Sredstva u iznosu od 26.892.000 dinara iskorišćena su za isplatu zarada (21.522.000 dinara za 23 zaposlena sa prosečnom zaradom od 49.000 dinara), naknade za ugovore o delu (178.000 dinara), autorske ugovore (3.557.000 dinara), naknade za članove upravnog i nadzornog odbora (19.000 dinara) i ostale lični rashode i naknade (1.616.000 dinara). Troškovi u iznosu od 12.196.000 dinara odnose se na proizvodne usluge, dok su nematerijalni troškovi iznosili 2.325.000 dinara, a troškovi amortizacije 1.512.000 dinara.

Dostupnost izveštaja

Kako smo ranije naveli, izmenama i dopunama Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina iz 2018. godine u zakon je uvrštena odredba koja obavezuje savete na javnost rada. Oni su, naime, dužni da sve odluke i akte objavljuju u roku od 10 dana od stupanja na snagu na svojoj internet-prezentaciji koja se vodi dvojezično na srpskom jeziku i jeziku nacionalne manjine, ili na drugi način određen statutom.

Kratak pregled dostupnosti izveštaja o radu nacionalnih saveta na sajtovima nacionalnih saveta nacionalnim manjina pokazuju veoma loše stanje u pogledu transparentnosti rada ovih institucija. Recimo na sajtu Nacionalnog saveta bugarske nacionalne manjine dostupan je samo Izveštaj za 2018. godinu koji je poslat Kancelariji za ljudska i manjinska prava. Na sajtu Nacionalnog saveta bunjevačke nacionalne manjine u odeljku „izveštaji“ dostupni su bilansi stanja i uspeha, kao i statistički izveštaji i izveštaj nezavisnog revizora. Na sajtu Nacionalnog saveta češke nacionalne manjine nema dostupnih izveštaja, kao ni na sajtu Nacionalnog saveta crnogorske nacionalne manjine. Nema dostupnih izveštaja ni na sajtovima Nacionalnog saveta egipatske nacionalne manjine, Hrvatskog nacionalnog vijeća, dok je na sajtu Nacionalnog saveta mađarske nacionalne manjine dostupan finansijski izveštaj za 2018. godinu u sklopu svih odluka 4. redovne sednice. Izveštaj za Kancelariju za ljudska i manjinska prava nije dostupan. Na sajtu Nacionalnog saveta makedonske nacionalne manjine dostupan je izveštaj nezavisnog revizora koji je poslat Kancelariji za ljudska i manjinska prava. Iako na sajtu Nacionalnog saveta slovačke nacionalne manjine stoji „Izveštaj o radu NSSNM za 2018. godinu“, on je nedostupan za pregled.

Finansiranje medija nacionalnih saveta

Na osnovu narativnih i finansijskih izveštaja za 2018. godinu koje su nacionalnim savetima podneli mediji čiji su osnivači nacionalni saveti (posredno), jasno je da se mediji na teritoriji AP Vojvodine ogromnim procentom finansiraju iz sredstava AP Vojvodine, tačnije Pokrajinskog sekretarijata za kulturu, javno informisanje i odnose sa verskim zajednicama, a samo manjim delom

iz sopstvenih i drugih prihoda. Za njih, kao i za medije nacionalnih saveta koji se, posredstvom saveta, finansiraju iz republičkog budžeta, može se reći da imaju stabilne izvore prihoda koji se troše na isplate zarada, štampanje listova, produkciju, distribuciju i tekuće troškove.

Sa druge strane, mediji koji izveštavaju na manjinskim jezicima, a kojima nisu osnivači nacionalni saveti, uključujući tu i višejezične medije, samo se sa nebitnim procentom finansiraju iz sredstava nacionalnih saveta, i uglavnom su okrenuti konkursnom sufinansiranju na republičkom, pokrajinskom i lokalnom nivou. Manji deo njih živi od međunarodnih projekata i prekogranične saradnje.

U finansijskim izveštajima za 2018. koji su poslani Ministarstvu za državnu upravu i lokalnu samoupravu, tj. Kancelariji za ljudska i manjinska prava, tri nacionalna saveta nacionalnih manjina starala su se o informisanju i na neki drugi način, odnosno finansiranjem/sufinansiranjem projekata ili raspisivanjem konkursa, u skladu sa članom 113. Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina, kojim je predviđeno da nacionalni saveti finansiraju ili sufinansiraju programe i projekte u oblasti informisanja (obaveštavanja) iz sredstava redovne delatnosti. Ovu zakonsku mogućnost iskoristili su, prema dostupnim podacima, samo mađarski, bugarski i slovački nacionalni savet, koji su finansirali medijske sadržaje medija i produkcija kojima oni nisu (posredno) osnivači.

ZAKLJUČCI

Zakonska i podzakonska regulativa koja definiše oblast javnog informisanja na jezicima nacionalnih manjina u Srbiji i ulogu nacionalnih saveta – nedostatna je i ne pruža nikakve garancije za transparentnost rada i odgovornost medija kojima su nacionalni saveti (posredno) osnivači. Ona takođe ne definiše ni odgovornost nacionalnih saveta nacionalnih manjina u sferi javnog informisanja, niti mehanizme koji bi omogućili istinito, nepristrasno, potpuno i blagovremeno informisanje na jezicima nacionalnih manjina, nezavisnu uređivačku politiku medija kojima su nacionalni saveti (posredno) osnivači, odnosno nezavisnost od izvora finansiranja, zabranu svakog oblika cenzure i nezakonitog uticaja na rad redakcije, primenu međunarodno priznatih normi i principa, odnosno poštovanje profesionalnih standarda i kodeksa.

I medijskim zakonima iz 2014. godine i izmenama i dopunama Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina iz 2018. godine propušteno je da se predvide mehanizmi stabilnog, transparentnog, adekvatnog i nediskriminatornog finansiranja medija kojim su (posredno) osnivači nacionalni saveti, a koji su izuzeti iz opštih pravila koji važe za druge medije u skladu sa Zakonom o javnom informisanju i medijima. S obzirom na činjenicu da su mediji nacionalnih saveta stavljeni u poziciju svojevrstih manjinskih javnih servisa, propuštena je prilika i da se izmenama ovog zakona obezbede i mehanizmi zaštite uređivačke politike od uticaja osnivača, i to po logici koju zakonsko definisanje javnih medijskih servisa nalaže. Takođe je propuštena i prilika da se preciznije definišu obaveze manjinskih nacionalnih saveta u odnosu na medije kojima nisu (posredno) osnivači, kao i da se obezbedi ukupna transparentnost i uvedu precizna pravila u odnosima između nacionalnih saveta, izdavača medija i samih medija, odnosno redakcija.

Iz istraživanja je vidljivo da se mediji kojima su (posredno) osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina u izuzetno velikom procentu finansiraju iz javnih prihoda, što sa sobom nosi ogromnu odgovornost, ne samo u smislu kontrole trošenja tog novca već i evaluacije i dostupnosti dostignuća i ostvarenih rezultata. Takođe je vidljivo da se skoro celokupan novac dobijen iz javnih prihoda troši na sam proces proizvodnje, a da se sredstva ne ulažu u razvojne aktivnosti.

Treba istaći da mediji koji izveštavaju na jezicima nacionalnih manjina, a kojima nisu osnivači nacionalni saveti, rade u neuporedivo težim uslovima, i da su prinuđeni da svoj opstanak – u uslovima nedostatnog manjinskog medijskog tržišta – grade na konkursnom sufinansiranju ili međunarodnim donacijama, koje su sve ređe. Država je propustila priliku i da obezbedi precizne mehanizme i odredi obavezu konkursnog sufinansiranja javnog interesa u sferi manjinskog informisanja za medije kojima su osnivači nacionalni saveti, što ove medije stavlja u dodatno neravnopravan položaj. Informisanje na jezicima nacionalnih manjina, osim onoga u medijima

nacionalnih saveta i na javnim medijskim servisima, ostavljeno je na milost i nemilost izvršnim vlastima i konkursnim komisijama, od kojih većina nije stručna da vrednuje predloge projekata na manjinskim jezicima. Situaciju čini gorom izmena Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina koja omogućava ovim telima da daje predlog (ranije su imali pravo na mišljenje) za raspodelu sredstava prilikom konkursnog sufinansiranja za manjinske medijske sadržaje na svim nivoima, što dodatno osnažuje i onako veoma moćnu ulogu nacionalnih saveta u oblasti javnog informisanja na manjinskim jezicima.

Iako je izmenama i dopunama Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina uvedena obaveza prisustva javnosti u radu nacionalnih saveta, odnosno obaveza ovih tela da u roku od 10 dana od stupanja na snagu objavljuju sve svoje odluke i akte, ovaj član zakona u praksi je ostao mrtvo slovo na papiru. Već letimičnim pregledom sajtova nacionalnih saveta jasno je da ova odredba nije obezbedila transparentnost rada ovih institucija, niti uopšte niti u sferi javnog informisanja (obaveštavanja).

PREPORUKE

Za izdavače medija kojima su nacionalni saveti nacionalnih manjina osnivači:

1. S obzirom da se finansiraju u ogromnom procentu iz javnih prihoda, mediji kojima su (posredno) osnivači nacionalni saveti moraju svoj rad da učine potpuno transparentnim, odnosno da na svojim sajtovima objavljuju sve izveštaje koje dostavljaju nacionalnim savetima, ali i državnim organima, na način koji će omogućiti ne samo kontrolu trošenja novca nego i evaluaciju ostvarenih rezultata.
2. Sredstva koja dobijaju iz javnih prihoda ovi mediji bi trebalo da usmere ne samo na zarade zaposlenih, honorare i troškove proizvodnje nego i na programe koji bi podrazumevali sopstveni razvoj i povećanje uslova za povlačenje sredstava iz drugih, nedržavnih fondova.
3. Izdavači medija kojima su nacionalni saveti osnivači trebalo bi da svoj rad zasnivaju na sledećim načelima: istinito, nepristrasno, potpuno i blagovremeno informisanje; nezavisnost uređivačke politike; nezavisnost od izvora finansiranja; zabrana svakog oblika cenzure i nezakonitog uticaja na rad javnog medijskog servisa, redakcije i novinara; primena međunarodno priznatih normi i principa, a naročito poštovanje ljudskih prava i sloboda i demokratskih vrednosti; poštovanje profesionalnih standarda i kodeksa.

Za Nacionalne savete nacionalnih manjina

1. Neophodno je da nacionalni saveti nacionalnih manjina (oni koji to već nisu) što pre donesu sopstvene strategije razvoja informisanja, ili da redefinišu postojeće, na način koji će omogućiti razvoj kvaliteta manjinskog informisanja, uvažavajući principe medijskih sloboda i medijskog i političkog pluralizma, kao i povećati transparentnost sopstvenog rada i rada medija kojima su oni (posredno) osnivači.
2. Preporučuje se nacionalnim savetima nacionalnih manjina da unutrašnjim aktima obezbede mehanizme kojima će se jasno definisati odnosi između nacionalnih saveta, izdavača medija kojima su oni osnivači i samih medija (redakcije) u cilju ostvarenja prava pripadnika nacionalnih manjina na istinito, nepristrasno, potpuno i blagovremeno informisanje. Ti akti bi trebalo da spreče politički uticaj na medije, cenzuru i autocenzuru, i obezbede poštovanje profesionalnih standarda i kodeksa. U svojim odredbama ovi akti treba da sadrže i mehanizme za nadzor nad njegovim sprovođenjem, u kom bi učestvovali i predstavnici novinarskih i medijskih udruženja, odnosno civilnog društva.

3. Preporučuje se nacionalnim savetima nacionalnih manjina da u skladu sa Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina iz sredstava redovne delatnosti putem javnog konkursa obezbeđuju sredstva za medijske sadržaje/medije kojima nisu (posredno) osnivači, a u cilju unapređenja medijskog pluralizma na manjinskim jezicima.
4. Preporučuje se nacionalnim savetima da u skladu sa odredbama Zakona o nacionalnim savetima nacionalnih manjina obezbede ukupnu transparentnost svog rada i da na svojim sajtovima objavljuju sve odluke i akta koje su u njihovoj nadležnosti, uključujući i godišnje izveštaje o radu, izveštaje izdavača medija kojima su osnivači, izveštaje koji se prosleđuju državnim organima i drugo.
5. Preporučuje se nacionalnim savetima da unutrašnjim aktima uspostave jasnu metodologiju godišnjih izveštavanja izdavača medija kojima su oni osnivači, koja će omogućiti ne samo kontrolu trošenja novca građana, nego i obezbediti mehanizme evaluacije ostvarenih rezultata.
6. Nacionalni saveti treba da unutrašnjim aktima obezbede mehanizam koji će omogućiti da se u medijima čiji su oni (posredno) osnivači, uz puno uvažavanje, razmatra mišljenje redakcije kod izbora i razrešenja glavnih i odgovornih urednika.

Za Sekretarijat za kulturu, informisanje i odnose sa verskim zajednicama AP Vojvodine

1. Sredstva koja Sekretarijat dodeljuje izdavačima medija kojima su osnivači nacionalni saveti nacionalnih manjina sa teritorije AP Vojvodine treba da se dodeljuju u skladu sa unapred definisanim, jasnim i transparentnim kriterijumima, nediskriminatorno. Izveštaji koje izdavači medija dostavljaju Sekretarijatu treba da budu dostupni na sajtu Sekretarijata, i ti izveštaji treba da omoguće kompletan uvid u trošenje novca građana.
2. Neophodno je da izveštaji u sebi sadrže i metod evaluacije realizovanih aktivnosti, kako bi svi zainteresovani mogli da ostvare uvid u njihov kvalitet, ostvarene ciljeve i rezultate.
3. Sekretarijat treba da odredi sankcije prema onima izdavačima medija kojima su nacionalni saveti osnivači, a koji svoje izveštaje ne dostavljaju blagovremeno, odnosno koje svoje izveštaje ne dostavljaju u potpunom obimu.

Za Ministarstvo kulture i informisanja Republike Srbije

1. Kroz izmene Zakona o javnom informisanju i medijima obezbediti precizne mehanizme i obaveze konkursnog sufinansiranja javnog interesa u oblasti informisanja na manjinskim jezicima i za medije kojima osnivači nisu nacionalni saveti (npr. obavezna evaluacija).

2. Potrebno je izmenama zakona definisati regulativne mehanizme i garancije koji će omogućiti da manjinski mediji koje osnivaju (posredno) nacionalni saveti zaštite svoju uređivačku politiku od uticaja osnivača, kao i predvideti sankcije u slučaju kršenja ovih odredbi.
3. Izmenama zakonske regulative pojačati odgovornost nacionalnih saveta nacionalnih manjina i državnih organa u oblasti informisanja na jezicima nacionalnih manjina na taj način da se obezbedi objektivnost i raznovrsnost izvora i medijskih sadržaja u medijima na jezicima nacionalnih manjina.

Za Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu

1. Novim Zakonom o nacionalnim savetima nacionalnih manjina ili izmenama postojećeg, analogno zakonskom rešenju o javnim medijskim servisima, čvrsto precizirati osnovna načela rada medija u kojima posredno nacionalni saveti imaju osnivačku ulogu i koji se finansiraju i iz javnih sredstava. To podrazumeva definisanje skupa obaveza ovih medija u ostvarivanju javnog interesa, kao i obavezu istinitog, nepristrasnog, potpunog i blagovremenog informisanja, nezavisnu uređivačku politiku i nezavisnost od izvora finansiranja, zabranu svakog oblika cenzure i nezakonitog uticaja na rad redakcije, primenu međunarodno priznatih normi i principa, odnosno poštovanja profesionalnih standarda i kodeksa.
2. Izmenama zakona uspostaviti mehanizme koji će onemogućiti da članovi nacionalnih saveta budu članovi organa upravljanja kod izdavača medija čiji su oni osnivači.
3. Potrebno je obezbediti stimulativne mere za razvoj medija na jezicima nacionalnih manjina, u smislu povećanja njihovih ukupnih kapaciteta, a posebno stimulisati medije civilnog društva koji izveštavaju na jezicima nacionalnih manjina, a u cilju povećanja medijskog pluralizma, kao i višejezičnih medija, u cilju povećanja nivoa interkulturalnosti u medijima i društvu.
4. Obezbediti sredstva za ostvarivanje prava na informisanje brojno najmanjih nacionalnih manjina koje nemaju medije na sopstvenom jeziku.